

sarum, vel capax esse existentiae, nisi quod singulare sit. Secundo, quia talis entitas, ut sic concepta ante modum a se distinctum, est incommunicabilis multis inferioribus, seu ejusdem rationis, quia nec dividi potest a seipsa, nec fieri plures; ergo jam ut sic est individua. Tertio, quia ille modus haecceitatis, qui constituit Petrum, est singularis et proprius ejus, et dicitur constituere et componere Petrum modificando naturam; ergo, si illa modificatio est per veram distinctionem et compositionem quae in re sit, oportet ut illi modo, qui est veluti quidam actus particularis, respondeat etiam particularis entitas per modum potentiae actuabilis; ergo illa entitas, quae supponitur tali actui, debet esse individua et particularis. Quod explicatur quarto: nam in Petro et Paulo, verbi gratia, est duplex compositio ex natura communi et differentia individuali; ergo in utroque est distincta realiter non solum differentia individualis unius a differentia individuali alterius, sed etiam entitas naturae, quae est in uno, ab entitate naturae, quae est in alio; ergo distinguuntur illae duae naturae intrinsece et entitative tanquam duae res singulares, etiam praescindendo per intellectum differentias individuales, quia non potest intelligi realis distinctio inter actuales entitates, nisi quatenus individuae et singulares sunt.

13. Dices, distinguere quidem per differentias individuales, sicut duae materiae dicuntur distinguere per formas vel quantitates. Sed de hoc exemplo dicemus postea; in universum enim existimo, fieri non posse ut una res distinguatur realiter ab alia per aliam a se distinctam, sed per suammet entitatem, per quam in tali esse constituitur, quia servata proportione, per illud res distinguitur, per quod constituitur. Sed in praesente est hoc manifestum, quia in Petro et Paulo sunt duae differentiae individuales inter se realiter distinctae, et unaquaeque earum actuatur naturam realem, a qua distinguitur ex natura rei, et cum qua componit suum individuum omnino realiter distinctum ab alio, non solum quoad differentiam, sed etiam quoad totam entitatem naturae; ergo necesse est ut, etiam praecisis per intellectum ipsis differentiis, id, quod manet a parte rei in Petro et Paulo, sit distinctum realiter, atque adeo singulare; alioqui dicendum esset, rem aliquam omnino realiter eandem contrahi per differentias individuales in Petro et Paulo. Neque enim satis est dicere, non eandem na-

turam realiter contrahi, sed eandem formaliter; nam haec identitas formalis, prout in re esse potest, solum est similitudo quaedam, quae supponit realem distinctionem, et consequenter individuationem eorum quae similia dicuntur; prout vero concipitur per modum unitatis, non est unitas realis, sed rationis tantum per denominationem a conceptu-mentis, ut postea dicemus.

14. Quinto, potest hoc declarari, quia illaemet differentiae individuales Petri et Pauli inter se realiter distinguuntur, tanquam duae res incompletae, singulares tamen et individuae eo modo quo sunt, et nihilominus inter se habent similitudinem et convenientiam, quia revera similiores sunt inter se quam cum differentia individuali equi, vel leonis, et in eis non oporteret distinguere ex natura rei aliquid, in quo sint similes, et in quo distinguuntur, alioqui procederetur in infinitum, quod in rebus seu modis ex natura rei distinctis est inconveniens, ut supra in simili dictum est; ergo idem dici poterit de ipsis individuis Petro et Paulo, quod, licet inter se distinguantur, et similes sint, non oportet in eis distinguere ex natura rei id quo sunt similes, et id quo distinguuntur; ergo non est cur distinguatur ex natura rei differentia individualis, vel ex natura communi, tanquam ab extremo componente individuum, vel a toto individuo, tanquam ab integro composito. Nec refert si quis respondeat, illas differentias individuales esse simpliciores, et esse id, quo individua constituuntur et distinguuntur, et ideo magis posse seipsis distinguere; quia, licet fortasse quoad distinctionem seu conceptus mentis hoc aliquid conferat, ut statim dicam, tamen, si distinctio haec esset in rebus, argumentum urgeret, quia illae differentiae considerandae sunt tanquam duo modi reales a parte rei existentes, et distincti ex natura rei a qualibet alia entitate; quia, sicut habent effectus quasi formales numero distinctos, scilicet, constituere hoc vel illud individuum, ita etiam sunt numero distincti. Et quamvis sint *quo* respectu individuorum, tamen quatenus in se sunt aliquid et realia entia, licet incompleta, sunt etiam *quod* saltem incomplete, ut in simili supra notavimus, tractando de conceptu entis, ut notavit etiam Cajetan., 1 part., quaest. 11, art. 1, circa ad 4. Et tamen cum hac distinctione et simplicitate habent inter se convenientiam realem in communi ratione talium modorum, ut idem Cajetanus ait, de Ente et essentia,

quaest. 5; ergo vel in his etiam distinguenda est ratio communis a propriis, vel certe fallax est talis modus argumentandi in quocunque individuo. Aliqui respondent, inter has differentias individuales non esse convenientiam realem, a qua possit abstrahi communis conceptus; sed hoc difficile creditur est, de quo dicitur generaliter disputatione sequenti.

15. Atque hinc sumitur sexta ratio, quia tota illa distinctio, quae fingitur esse ex natura rei inter naturam et individuum, sumpta est ex modo concipiendi et loquendi ex convenientia et distinctione, quae inter ipsamet individua reperitur; hoc autem signum nullum est ad indicandam distinctionem ex natura rei, et aliunde sunt multa, quae urgentius indicant nullam esse in re talem distinctionem; ergo. Major constat ex argumentis factis in favorem Scoti. Minor quoad primam partem patet, tum exemplo adducto de ipsis differentiis individuantibus, tum ex supra tractatis de conceptu entis, de quo eadem fere argumenta fiunt; tum quia alias oporteret ex natura rei distinguere omnes communes conceptus a particularibus, quoad infra ostendam esse falsum. Tandem constabit amplius haec pars ex solutionibus argumentorum. Altera vero pars minoris satis probata est argumentis factis. Quae ultimo confirmatur a signo inseparabilitatis; nam ea quae, licet diverso modo concipiantur a nobis, ita se habent in re, ut neutrum ab altero separari possit etiam de potentia absoluta, sine causa finguntur ex natura rei distincta, ut infra latius dicam in disputatione de distinctionibus; sed ita se habent in Petro ratio hominis et propria individuatione Petri, ut separari nullo modo possint nec talis modus a natura, nec natura prout est in Petro a tali modo; ergo. Neque quicquam juvat dicere rationem hominis esse separabilem a Petro, quia potest esse in Paulo, quia hoc non est considerare rationem hominis prout realiter existit, sed solum prout mente concipitur, et ideo non satis est ad distinctionem ex natura rei, quae esse debet inter ea quae a parte rei sunt, si est distinctio inter res positivas, vel inter rem et modum realem positivum. Unde illa distinctio, quae intelligitur inter rationem communem abstracte intellectam, et individuum, solum est rationis, quia illa natura ut sic nullibi est, nisi objective in mente. Quod si quis illam vocet distinctionem formalem, quia aliam definitionem concipit mens de homine ut sic, et aliam de Petro, fa-

ciet quaestionem de voce; quia, quod ad rem spectat, illa distinctio non ita est in re, ut in Petro vel Paulo intelligantur illa ex natura rei distincta, vel compositionem in re facere, ut ostensum est.

16. Dico tertio, individuum addere supra naturam communem aliquid ratione distinctum ab illa, ad idem praedicamentum pertinens, et individuum componens metaphysice, tanquam differentia individualis contrahens speciem, et individuum constituens. Prima pars hujus assertionis sequitur ex duabus praecedentibus; nam dictum est in prima, individuum addere aliquid naturae communi, et in secunda negatum est illud esse distinctum ex natura rei; ergo necessarium est ut saltem ratione distinguatur, quia, si nullo modo distingueretur, nullo modo adderetur. Nec vero inde sequitur, id quod additur, esse aliquid raticnis; nam, sicut est aliud distinguere ratione, aliud vero esse tantum rationis, fieri enim potest ut quae realia sunt, sola ratione distinguantur, ita etiam id, quod additur, potest esse reale, sicut revera est, quamvis sola ratione distinguatur. Dices: illa additio est tantum per rationem. Respondeo: quoad rem additam nego; quoad modum additionis, seu contradictionis, aut compositionis, concedo; nam, sicut separatio naturae communis a differentiis individualis est solum per rationem, ita e converso, quod differentia individualis intelligatur, ut addita naturae communi, solum est per rationem; nam in re non est illa propria additio, sed in unoquoque individuo est una entitas, utramque rationem per seipsam realiter habens.

17. Secunda pars conclusionis etiam sequitur aperte ex dictis, sumiturque ex Div. Thoma, 1 part., quaest. 29, art. 1, ubi ait substantiam individuari per seipsam, et q. 10 de Potent., art. 3, negat posse substantiam per accidens constitui; non est ergo hoc additum extra genus ipsius rei, sed in substantiis est substantia, saltem incompleta, quia in re non est nisi substantia individua. Tertia denique pars facile patet, quia hoc additum non est pars aliqua physica substantiae, quia praedicatur de individuo, ut dicens totam essentiam ejus, quam non dicit pars physica, et ideo non praedicatur de toto. Nec est aliquid per modum totius directe positi in praedicamento substantiae; est ergo quid incompletum per modum differentiae. Item contrahit naturam communem, illamque dividit in individua, et constituit metaphysice ipsum in-

dividuum, ut per se unum in suo genere.

18. Sed contra hanc conclusionem objici potest ratio quædam facta in præcedenti; nam, si individuum addit aliquid, saltem ratione distinctum, sequitur processus in infinitum in conceptibus objectivis ratione distinctis, quod etiam supra in simili reputavimus inconveniens; sequela patet, quia individuum dicitur addere supra speciem aliquid ratione distinctum, quia convenit cum alio individuo in ratione specifica, et differt in individuali; sed ipsa etiam differentia individualis convenit cum alia simili differentia in ratione communi, et differt numero ab illa; ergo addit etiam secundum rationem aliquid ratione distinctum supra communem rationem talis differentie; et rursus de illo addito fiet idem argumentum, et sic in infinitum. Responderi potest primo, in his nostris conceptibus non esse magnum inconveniens admittere hujusmodi processum, quia partitur intellectus quæ re ipsa omnino indivisibilia sunt, et ideo mirum non esset si intellectus in his divisionibus seu conceptibus in infinitum procedere posset. Secundo posset aliquis ita philosophari de conceptu speciei et individui, sicut nos supra de conceptu entis et inferiorum ejus ratiocinati sumus; diximus enim inferiora addere supra ens aliquid ratione distinctum ita tamen ut conceptus inferior immediate conceptus sub conceptu entis non sit proprie resolubilis in duos conceptus, sed sit tantum conceptus simplex magis expressus et determinatus, quam conceptus entis; sic ergo in præsentem dici potest, conceptum individui non esse proprie compositum, et resolubilem in conceptum alterius modi, seu differentie individualis, sed esse solum expressiorem conceptum ipsius nature specificæ prout in re existit in tali entitate, in qua nec concipi potest talis entitas neque aliquid illius entitatis, quin talem specificam rationem includat, neque ipsa ratio specifica potest, ut in re existit, distincte concipi, nisi ut in tali vel tali entitate contracta. Et hac ratione facile vitatur processus in infinitum, ut constat ex dictis in simili de ente.

19. Sed videri potest hic respondendi modus parum consentaneus communi modo concipiendi et loquendi philosophorum, qui hanc contractionem speciei ad individua explicant per modum metaphysicæ compositionis. Et non sine ratione videtur hoc communiter affirmari, quia etiam genus et differentia non distinguuntur in re in qua conjunguntur, ut

infra ostendemus, et nihilominus propter varias convenientias et disconvenientias, quæ inter plures res reperiuntur, intellectus diversos conceptus format generis et differentie, quorum unus in alio non includitur; sic ergo facere etiam potest inter speciem et individua; est enim fere eadem proportio eorum inter se, et idem discrimen a conceptu entis. Nam ille est transcendens, et ideo non potest proprie contrahi per modum compositionis, neque aliquid ei secundum rationem addi, in quo ille non includatur; at vero conceptus speciei (sicut et conceptus generis) est ex se limitatus et non transcendens, et ideo non est necesse ut includatur in omni conceptu determinativo illius; poterit ergo per modum compositionis contrahi, et consequenter poterit etiam individuum resolvi in conceptum speciei et differentie individualis; illa enim non est homo, nec Petrus, verbi gratia, sed differentia contrahens hominem et constituens Petrum. Dices, etiam esse differentiam inter genus et speciem, quia ratio generica non solum ut abstracta et universalis facta in mente, sed etiam prout in re ipsa existens potest mente præscindi, et ratione distingui a differentia specifica, ut infra videbimus; ratio autem specifica non potest distingui etiam ratione a differentia individuali, nisi prout abstracta, et universalis facta in mente, quia ut in re existens non potest concipi, nisi ut includens individuationem; et quia omnis compositio, etiam secundum rationem, intelligi debet in re prout actu existit, ideo facilius intelligitur talis compositio inter rationem genericam et specificam, quam inter specificam et individua. Sed hoc non obstante non est neganda illa metaphysica compositio individui, quia ad illam satis est ut specifica ratio possit mente præscindi, ut non inclusa in ista differentia individuali.

20. Et ideo admissio illo genere compositionis et resolutionis individui, respondetur tertio, non oportere progredi in infinitum; nam eadem mens, quæ concipit individuum ut compositum ex conceptu objectivo speciei et differentia individuali, concipit differentiam individualem ut omnino simplicem et irresolubilem, quia non concipit illam sub conceptu speciei, sed differentie tantum, de cujus ratione est ut sit simplex, et non composita ex ratione communi, et alia differentia contrahente. Sicut videre licet in ipsis etiam differentiis specificis, vel subalternis; sensibile enim vel rationale formaliter non compo-

nuntur ex aliis differentiis, sed hoc ipso quod sunt rationes differendi, seipsis ab aliis differunt; sic ergo concipiendæ etiam sunt differentie individuales, in quibus quoad hoc potest admitti modus ille determinandi ens ad seipsas per simplicem determinationem conceptus absque compositione. Et illa ratio differentie individualis, quatenus ut realis et communis ratio concipi potest, erit etiam veluti transcendens ad singulas differentias individuales, quia nihil in eis concipi poterit, in quo talis ratio non includatur, et ideo illa etiam ratio communis determinabitur ad singulas differentias, non per novam compositionem sed per simplicem determinationem conceptus magis expressi et determinati, et ita cessat ulterior resolutio et processus.

21. Dico quarto: individuum non solum in rebus materialibus, et accidentibus, sed etiam in substantiis immaterialibus creatis et finitis addit aliquid ratione distinctum supra speciem. Excludimus ab hac conclusione divinam naturam, quia cum illa sit essentialiter ita determinata ad hanc numero naturam, ut omnino ei repugnet secundum eam multiplicari, non potest etiam secundum rationem (si vera sit) abstrahi communis ratio deitatis a tali deitate; nam, hoc ipso quod sic abstrahitur, non concipitur vera deitas, quia de vero conceptu deitatis est ut sit hæc numero, et non alia; quia hoc requirit ejus infinitas. Et hinc consequenter fit, ut hæc individua deitas nihil etiam secundum rationem addat supra conceptum veræ deitatis. Unde merito reprehenditur Cajetanus, eo quod 1 p., quæst. 3, art. 3, et aliis locis, dixerit, Deum uno modo sumi posse, ut significat concretum, quasi specificum nature divinæ. Nam talis conceptus vere communis repugnat veræ divinitati, de cujus essentia est quod sit hæc singularis natura, et ideo non magis potest verus Deus communi conceptu concipi et abstrahi ab hoc Deo, quam Petrus.

22. Ex hac vero exceptione, quæ singularis est, Deoque specialiter convenit propter infinitatem ejus, confirmatur conclusio posita, et generalis regula contraria in omnibus creaturis, etiamsi immateriales sint. Probat, quia in qualibet substantia immateriali individua et finita, verbi gratia, Gabriele Archangelo, concipit mens, et hoc individuum, quatenus concipit hanc numero entitatem, et rationem essentialem et specificam ejus, quæ non includit essentialiter hanc numero entitatem, nec positivam re-

pugnantiam, ut communicari possit alteri individuo; ergo ibi concipit mens aliquid commune, et aliquid, quod secundum rationem ei additur, ut ad hoc individuum determinetur; ergo quoad hoc præcise non est differentia inter substantias immateriales et alias res. Dicitur fortasse quamlibet essentiam, seu speciem angelicam, essentialiter et ab intrinseco determinari ad hoc individuum, et consequenter hoc individuum nihil positivum reale, etiam ratione distinctum, addere supra ipsam speciem, sed solam negationem communicabilitatis in plura similia, quæ immediate convenit tali speciei, ratione sui ipsius absque additione ulla.

23. Hinc sane videtur fuisse sensus auctorum quos citavi in tertia sententia, et idem sentiunt, qui negant Angelos solo numero differentes posse intra eandem speciem creari, etiam de potentia absoluta; non enim alia ratione potest hoc denegari divinæ potentie, nisi quia existimatur esse contra intrinsecam et essentialem rationem talis nature. Habet autem illa sententia fundamentum in D. Thoma, 1 part., quæst. 50, art. 4, et quæst. de Spiritualibus creaturis, art. 8, et 2 cont. Gentis, 95, de Ente et essentia, capite quinto, ubi Cajet. id tenet, quæst. 9; et Capreol., in 2, dist. 3, q. 1, concl. 5; et Abulens., Paradox. 4, cap. 34. Et videtur multum favere Arist., 12 Metaph., text. 40; et Avicenn., 5 Metaph., c. 5.

24. Sed hæc sententia imprimis supponit materiam signatam esse adæquatam principium illius individuationis, in qua individuum addit aliquid positivum rationi specificæ, quæ potest dici individuatio positiva; hæc autem suppositio in prædicto sensu falsa est. Major constat aperte ex prædictis auctoribus. Et ratio ejus est clara, quia non ob aliam causam negant hujusmodi individuationem in prædictis substantiis, nisi quia materia caret; ergo supponunt materiam vel secundum se, vel ut signatam quantitate, esse adæquatam radicem talis individuationis, ut ex illo principio: *Si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis*, inferant ex carentia materie carentiam prædictæ additionis seu individuationis. Minor vero propositio probabitur late sectione sequenti, etiam in substantiis materialibus. Sed quamvis daremus in materialibus substantiis hujusmodi individualem differentiam sumi a materia, non posset efficaciter inferri materiam esse adæquatam principium illius differentie in tota

latitudine entis creati; habent enim diversæ substantiæ diversa principia suis naturis accommodata, neque ex modo compositionis aut individuationis in rebus exterioribus invento potest sufficiens argumentum sumi ad res superioris rationis; alioqui eadem ratione posset quis negare, dari in Angelis compositionem metaphysicam ex genere et differentia, quia in rebus materialibus genus sumitur a materia, et differentia a forma, quod multivolunt esse cum proprietate intelligendum. Item eadem facilitate posset quis dicere in corporibus coelestibus non addere individuum supra speciem aliquid positivum, etiam ratione distinctum, vel quia non habent materiam, ut existimavit Averroes, vel certe quia habent materiam alterius rationis. Nam si verum est in his rebus inferioribus materiam esse unicam radicem differentiæ individualis, solum possumus nos id attribuere huic materiæ inferiori; nam de superiori nulla sufficienti ratione possumus colligere, an hoc etiam ei conveniat, cum sit diversæ rationis. Dicent fortasse illam materiam subjacere quantitati ejusdem rationis, et hoc satis esse ut sit principium ejusdem modi individuationis. Sed hoc non satisfacit; nam, ut infra ostendam, quantitas, cum sit accidens, nullo modo potest ingredi principium individuationis substantiarum. Igitur substantiæ superioris ordinis possunt in compositione metaphysica convenire cum substantiis inferioris ordinis, et habere principium illius simpliciori et perfectiori modo. Atque ita ex negatione materiæ non potest fieri argumentum efficax.

25. Deinde redeo ad rationem inchoatam; nam, quod divina natura essentialiter includat individuationem suam positivam, et incommunicabilitatem respectu inferiorum, ex eo præcise provenit quod infinitati ejus repugnat talis multiplicatio; omnis autem substantia immaterialis creata, finita est; ergo non est cur ei repugnet habere aliam omnino similem essentiam, distinctam tamen realiter in entitate. Responderi potest, quamvis substantia spiritualis sit finita simpliciter in genere entis, esse tamen infinitam in specie sua, habereque totam perfectionem possibilem in sua specie, quia cum sit abstracta, et separata a materia, non habet unde limitetur, et ideo intra illam speciem multiplicari non potest. Sed hujusmodi infinitas, et sine sufficiente fundamento asseritur, et vix potest declarari in quo consistat, nisi petendo principium.

26. Interrogo ergo an hæc infinitas intensiva sit vel extensiva. Primum dici non potest, tum quia tota perfectio intensiva talis Angeli continetur intra certum gradum et limitem talis speciei, in qua nulla est formalis infinitas intensiva; nisi forte dicatur infinita secundum quid, quia potest sub se continere species inferioris ordinis syncategorematicæ infinitas, quod tamen non indicat infinitatem, sed perfectionem quamdam superioris rationis, unde hoc commune esse potest speciebus rerum materialium, ut patet in specie humana, sub qua species brutorum in infinitum multiplicari possunt. Hoc ergo perfectionis seu infinitatis genus nil refert ad questionem de qua agimus, nec potest esse ratio ob quam species aliqua per sese individua sit, et non possit in individuis multiplicari. Imo etiam si admitteremus illam infinitatem intensivam, veram et formalem, in aliquo limitato gradu intrinsece, non sequitur talem perfectionem non posse in multis similibus individuis reperiri, quia hoc non habet necessariam connexionem cum illo. Ut, quamvis daretur gratia infinite intensa in anima Christi Domini, verbi gratia, non propterea sequitur non posse dari alias qualitates gratiæ numero distinctæ, sive finitas, sive infinitas. Quod argumentum etiam declarat, infinitatem illam intensivam propriam et formalem non magis posse dari in substantiis quam in accidentibus.

27. Si vero sit sermo de infinitate extensiva, primo petitur principium, quia hæc extensio non est aliud quam multiplicatio individuorum in ea specie. Deinde id quod dicitur, repugnantiam involvit; nam illud individuum formaliter et in se unum tantum est; quomodo ergo potest infinitatem extensivam in se continere, quæ in sola multiplicatione individuorum consistit? Dices, continere virtualiter, non formaliter. Sed explicari non potest in quo consistat hæc virtualis infinitas seu continentia, aut in quo fundetur, cum non consistat in infinitate intensiva talis naturæ, neque in ea fundari possit, ut probatum est; nulla ergo assignatur ratio ob quam perfectioni talis naturæ repugnet communicari multis individuis in essentiali perfectione similibus. Hujusmodi ergo substantiæ, quamvis abstractæ a materia, simpliciter finitæ sunt. Neque enim oportet ut limitationem habeant a materia proprie dicta (quicquid quoad hoc sit de materialibus formis), sed ex propria differentia, vel ex se, et ex propria entitate,

aut quia habent tale esse receptum, aut denique quia natura sua in tali supposito existunt; igitur ex infinitate nulla ratio sumi potest ob quam hujusmodi naturæ immateriales essentialiter sint individua, et incommunicabiles.

28. Dici aliter potest ex sola immaterialitate sumi sufficientem rationem. Quia res, quæ carent materia, non possunt materialiter multiplicari, ut per se constat; ergo solum formaliter et essentialiter seu specificè; ergo non individualiter, seu secundum numericam multiplicationem, quia hæc est materialis multiplicatio. Sed hæc etiam ratio, si verba *materialiter* et *formaliter* proprie sumuntur in primo antecedente, insufficientes est, et principium petit; nam conclusionem ipsam in ratione sumit, nimirum, vel distinctionem numericam sumi ex materia, vel idem esse differre numero, quod differre materialiter. Esto enim in rebus materialibus hæc habeant aliquam veritatem, quod postea examinabimus, tamen inde non potest sufficiens argumentum sumi ad immaterialia. Distinctio ergo individualis latius patet, quam materialis differentia dicto modo sumpta; differre enim numero, solum est distingui in propriis entitatibus cum convenientia et similitudine in integra ratione essentiali; quod commune esse potest, tam rebus spiritualibus quam corporalibus. Unde si *materiale* et *formale* latius sumantur, prout *formale* dicit rationem essentialem præcisam, *materiale* vero, quicquid illam contrahit et determinat ad talem entitatem, sic duo Angeli ejusdem speciei, quamvis distinguantur ut duæ formæ integræ, possunt dici non distingui formaliter, sed materialiter, seu entitative, sicut distinguuntur inter se duæ animæ racionales.

29. Et hoc exemplo potest primo confirmari hæc sententia; nam anima rationalis physice considerata, etiam est simplex entitas et spiritualis, et tamen non est individua ex ratione essentiali, sed aliquid secundum rationem addit. Sed dicunt, animam racionalem habere transcendentalem habitudinem ad corpus, et inde individuari. Sed hoc imprimis est incertum, nam fortasse tam verum est hanc animam ideo dicere talem habitudinem ad corpus, quia talis ipsa est, sicut e converso. Et deinde quicquid de hoc sit, ad præsens non refert, nam idem argumentum proportionale sumi potest; anima enim rationalis, quæ habet suam specificam rationem cum habitudine transcendentali ad corpus,

non habet individuationem ex vi illius præcise, sed ex additione aliqua secundum rationem, per quam illa habitudo determinatur ad tale corpus, vel potius ad talem habitudinem ad corpus; ergo eadem proportionem, substantia Angeli, quæ habet rationem essentialem absolutam absque transcendentali habitudine, non erit individua ex vi illius, sed ex aliquo addito secundum rationem proportionato illi. Et simile argumentum sumi potest ab accidentibus spiritualibus, in quibus individuum addit aliquid supra speciem, non solum in ordine ad diversa subjecta, sed etiam respectu ejusdem; ideo enim possunt hæc accidentia respectu ejusdem subjecti numero distingui et multiplicari, saltem successive, ut patet de diversis actibus ejusdem rationis in eodem intellectu angelico; si ergo in illis actibus reperitur eadem ratio specifica spiritualis contrahibilis ad diversa individua, non ex diversis subjectis, sed ex diversis differentiis individualibus in ordine ad idem subjectum, cur non poterit eadem ratio specifica substantialis et spiritualis similiter contrahi per differentias individuales sibi proportionatas? Certe nulla potest reddi sufficiens ratio. Atque similia argumenta sumi possunt ex aliis entitatibus simplicibus, quæ ex se ipsis possunt numero distingui, ut sunt duæ materiæ vel duæ quantitates ut videbimus latius sectione sequente.

30. Denique sine causa limitatur divina potentia, ut non possit plures Angelos creare similes in essentia et specie, aut, si annihilare voluisset malos Angelos, non potuisset alios similes creare, quod certe per sese incredibile est; et ideo reliqui fere Theologi, in 2, dist. 3, docent id fieri posse a Deo. Scotus, q. 7; Durand., q. 3; Gabr., q. 1, et alii; et Marsil., in 2, q. 3, art. 3; Alexand. Alens., 2 part., quæst. 20, memb. ult., art. 2, et 7 Metaph., text. 41; et ex Thoma, Ferr., 2 cont. Gent., c. 93, dicit non repugnare de potentia absoluta hujusmodi distinctionem numericam substantiarum spiritualium, quamvis neget esse secundum ordinem naturalem rerum; et favet D. Thom., opuscul. 16, capite ultimo, ubi late docet, substantiam immaterialem esse unam numero singularem atque individuum, quia ex se non est nata participari a multis; subdit tamen rudis esse ingenii, inde colligere non posse a Deo multiplicari. Sed quicquid sit de hoc modo loquendi, an hoc sit dicendum possibile de potentia absoluta, vel naturali, seu ordinaria,

quod fortasse est quæstio de nomine, tamen, quacunque ratione id sit possibile, sufficienter concluditur substantiam immaterialem non esse individuum ex vi suæ rationis essentialis et specificæ; nam si hoc haberet, implicaret contradictionem, talem substantiam individualiter multiplicari, sicut implicat, idem individuum numerice multiplicari. Unde etiam obiter constat, propriam vocem ignorare, qui dicunt, in naturis angelicis dari conceptum objectivum vere specificum, et logice (ut aiunt) universalem, et tamen illam naturam esse ex se ita incommunicabilem, ut implicet contradictionem esse in pluribus individuis solo numero distinctis; est enim hæc aperta repugnantia; nam, si illa natura non potest ullo modo esse in multis individuis, ideo est quia ex se, et ex proprio conceptu essentiali est ita incommunicabilis; ergo, si talis est, repugnat illam abstrahere ab hoc individuo, et reddere communicabilem seu indifferentem, quia hæc eadem abstractio est contra ejus naturam et essentiam, sicut constat aperte in natura divina. Verius ergo magisque consequenter dicitur, sicut in substantiis immaterialibus dantur veræ ac propriæ species, ita etiam dari individuum, quod aliquid secundum rationem addat supra speciem, et consequenter posse etiam dari plura similia individua. An vero de facto dentur, et quid in hoc sit magis consentaneum Scripturis et Patribus, ad Theologicas pertinet disputationes.

Satisfit fundamentis aliarum opinionum.

31. Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur, illa omnia, quæ in primo argumento numerantur, solum indicare, naturam specificam dicere conceptum objectivum secundum rationem præcisum ab individuis, atque e contrario individuum aliquid ratione distinctum addere supra naturam specificam. Nam scientia humana est de rebus universe conceptis, de quibus immediate sunt definitiones et demonstrationes; et ad hoc satis est, ut secundum rationem possint abstrahi, quamvis in re ipsa non separentur. Quod patet ex dictis de conceptu entis, de quo datur scientia, et fiunt demonstrationes, quamvis constet re ipsa non esse præcisum a propriis rationibus entium, sed tantum secundum rationem abstrahi. Unde hæc etiam distinctio satis est ad illas causales locutiones: Quia homo est risibilis, Petrus est risibilis; quia in his non datur causa realis et physica quæ in-

tercedat inter Petrum et risibilem, sed explicatur adæquata ratio, et origo illius proprietatis.

32. Ad secundum respondetur, in hujusmodi argumentis (quod supra notavi tractando de conceptu entis) facile committi æquivocationem, argumentando ex modo concipiendi nostro, et ex usu verborum, quibus significamus res ut a nobis conceptas, ad res ipsas prout in se sunt, distinctionem rerum ex distinctione secundum rationem colligendo, quod est fallax argumentum. Respondetur ergo, hominem ut sic significatum et conceptum, non dicere, neque includere in sua ratione essentiali individualem differentiam aliquam, ut argumentum recte probat. Et patet, quia secundum rationem ab omnibus illis præscinditur, et per plures hujusmodi differentias secundum rationem contrahi et determinari potest. Unde recte concluditur aliquid debere addi, quod sit extra essentiam hominis sic concepti, ut singularis fiat; nego tamen inde sequi distinctionem in re inter naturam hominis communem, et individualem ejus differentiam, quia natura hominis non reperitur in re ita communis et abstracta, sicut per intellectum concipitur. Cum autem dicitur, quod est de essentia, et quod est extra essentiam, distingui ex natura rei, et non tantum ratione; respondetur, dupliciter intelligi posse aliquid esse extra essentiam. Uno modo secundum rem, seu considerando res ipsas prout sunt a parte rei; alio modo, secundum rationem præscindentem unum ab alio, quamvis in re præsertim in rebus finitis; quidquid a parte rei est extra essentiam, debere ex natura rei distingui ab illa, quia non potest alia ratione dici esse extra essentiam; nego tamen hoc modo differentiam individualem, verbi gratia, Petri aut Pauli, esse extra essentiam hominis, ut in re ipsa existentis; nam homo in re non existit, nisi in Petro, Paulo, etc., et in unoquoque propria ejus differentia est de essentia hominis, ut in ipso existentis. Dices, inde sequi hominem in Petro et Paulo differre essentialiter, seu Petrum et Paulum non habere eandem essentiam. Respondetur, non habere eandem realiter, tamen habere eandem ratione, quod in re nihil aliud est quam habere similem; et quia differre essentialiter sub his verbis non significat tantum realem distinctionem essentialium, sed negat etiam essentialem similitudinem et convenientiam,

atque adeo unitatem essentiæ secundum rationem, ideo simpliciter non conceditur, differre essentialiter ea quæ solo numero differunt. Tamen, si illa verba solum in priori sensu sumerentur, verum esset Petrum et Paulum essentialiter differre, juxta quam significationem negamus in Deo Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum differre essentialiter, quia nec differentiam essentialiam habent nec distinctionem essentialium. Posterior autem modo, scilicet, secundum præcisionem rationis, dicitur esse extra essentiam conceptus objectivi omne id, sine quo salvari potest talis ratio concepta; et hoc modo non est necesse ut id, quod esse dicitur extra essentiam, sit distinctum ex natura rei ab alio; sed sufficit quod ratione distinguatur, quia illudmet verbum, *extra*, non significat absolute esse extra rem, sed esse extra conceptum, seu esse extra rem ut conceptam.

33. Unde ad confirmationem eadem fere distinctione respondendum est, nam a parte rei homo non constituitur ut homo præcise, neque in se separatus, sed constituitur ut Petrus, Paulus, Franciscus; unde in unoquoque eodem constituitur homo quo Petrus; neque in re est aliquid vere unum constitutivum hominis, quod re ipsa commune sit, sed sunt plura constitutiva singulorum hominum, in quibus dicitur esse ratio communis fundamentaliter propter convenientiam et similitudinem quam inter se habent, ut sequente disputatione latius dicemus. At vero secundum rationem, sicut homo communis abstrahitur, ita intelligitur habere adæquatum et commune constitutivum; inde tamen solum potest concludi, illud esse ratione distinctum a singularibus differentiis, quæ individua specialiter constituunt. Ad tertium respondetur ex dictis de conceptu entis constare, illa argumenta non probare distinctionem ex natura rei; idemque ostendemus de naturis universalibus et inferioribus, disputatione sequente.

34. Ad primum argumentum secundæ opinionis respondetur, recte probare rem non fieri singularem per additionem realitatis, vel modi ex natura rei distincti a natura, quæ singularis fieri dicitur, quia omnis talis distinctio supponit entitatem et consequenter singularitatem in utroque extremo. Non probat autem argumentum illud non posse fieri singularem per additionem alicujus ratione distincti, quia hæc distinctio non supponit entitatem actualem,

et consequenter nec singularitatem in utroque extremo, quia cum hæc distinctio sit per conceptus, facile intelligi potest inter rem universe conceptam, et modum ejus.

35. Et juxta hanc doctrinam facile solvuntur nonnulla, quæ Cajetanus, de Ente et essentia, cap. 2, quæst. 4, objicit contra doctrinam Scoti, quatenus contra primam et tertiam conclusionem a nobis positas applicari possunt, quale est illud: Actus singularis supponit potentiam singularem, 2 Physic., cap. 3, text. 36; sed id, quod addere dicitur individuum supra speciem est actus singularis naturæ; ergo supponit naturam singularem, quia respicit illam ut potentiam; respondetur enim majorem esse veram de actu et potentia realibus, et ex natura rei distinctis, de quibus loquitur Aristoteles, citato loco; non vero de actu et potentia ratione distinctis, propter causam explicatam. Sicut etiam actus specificus non supponit potentiam specificam, sed genericam. Aliud argumentum ejus est: Quod convenit uni individuo, et repugnat alii, supponit distinctionem illorum; sed differentia individualis est hujusmodi; ergo non facit distinctionem, sed supponit. Hoc autem argumentum ex vi formæ infirmius est. Nam facile potest negari major, ut patet in simili forma: Quod convenit uni speciei, et repugnat alteri, supponit distinctionem earum; addendum enim esset, vel facit; idem ergo addendum esset in præsentem. Tamen, si argumentum non fieret de ipsis individuis, sed de natura, quæ per hanc differentiam individualem contrahitur, potest habere vim contra distinctionem ex natura rei inter illam differentiam et naturam, non vero contra nostram sententiam. Nam in distinctis individuis sunt etiam naturæ realiter distinctæ; unde si differentiæ individuantes sunt ab eis ex natura rei distinctæ, necesse est ut differentia, quæ convenit uni et repugnat alteri, supponat earum distinctionem et non faciat illam; quia supponit, ut dictum est, potentiam singularem sibi proportionatam, et consequenter distinctam ab alia, quæ sibi proportionata non est; atque ita jam non erit differentia individualis, ut supra etiam argumentati sumus. At vero ablata distinctione ex natura rei, non procedit argumentum respectu naturæ contrahendæ, quia sic non est una et altera natura, ut possit differentia convenire uni et repugnare alteri, sed est una secundum rationem. Si vero sit sermo de natura non ut contrahibili, sed ut contracta, sic jam est ipsa